

Способи підвищення мовної компетентності працівників органів державної влади місцевого рівня

Успішний професійний портрет кожного працівника будь-якої сфери формують не лише базові кваліфікаційні знання, а також мовна освіченість фахівця як свідомого виконавця своїх національних обов'язків. Адже «досконале знання державної мови, постійна турбота про піднесення її престижу й функціонування в усіх сферах суспільного життя – одна із складових комплексу особистісних якостей і рис характеру свідомого громадянина» [3]. Відповідно до засад Конституції України, українська мова обов'язкова для спілкування у тих галузях, що «охоплюють насамперед сфери здійснення повноважень органами законодавчої, виконавчої і судової влади, іншими державними органами та органами місцевого самоврядування (мова роботи, актів, діловодства і документації, мова взаємовідносин цих органів тощо)» [7, с. 23].

У час потужної інформатизації суспільства, орієнтації управлінських процесів в нашій державі на кращі європейські взірці, підвищення статусу рідної мови у світі особливо важливим компонентом професійного успіху працівника державних органів влади є достатня мовна підготовка. Попри відчутну сучасну тенденцію до оволодіння іноземними мовами, справжній фахівець, безсумнівно, насамперед повинен на високому рівні знати свою рідну мову. Цього вимагає щоденне виконання безпосередніх обов'язків держслужбовця, адже він щодня виспуває мовцем у різних комунікативних аспектах.

Будь-яка управлінська діяльність вимагає від себе великої мовної ерудиції. У процесі складання проектів постанов, договорів, угод, під час ведення ділового епістолярію, комунікування з громадянами різного рівня працівник певної державної установи залучає свої базові знання рідної мови. Аби на належному рівні виконувати покладені професійні обов'язки і не допустити при цьому мовних аномативів у письмових документах та усному спілкуванні, працівнику державної служби необхідні належні лінгвістичні знання з фонетики, орфографії, лексики, стилістики, термінології, синтаксису тощо.

Недотримання мовних норм в управлінській практиці може стати причиною серйозних порушень у документації, викликати негативну реакцію у співрозмовника, а все це з часом призведе до кар'єрних проблем працівників. У зв'язку з цим сьогодні актуальною постає проблема визначення реальних способів підвищення мовної компетенції державних працівників як на рівні місцевих, так і всеукраїнських органів влади. Звичайно, варто починати з того, що найближче, – мовної культури державних фахівців місцевого значення.

Мета представленої розвідки – запропонувати дієві способи підвищення мовної компетенції працівників державних органів влади місцевого рівня. Матеріалом дослідження слугували теоретичні напрацювання у царині професійної, зокрема мовної і мовленнєвої компетенції державних фахівців, законодавство України, а також власні філологічні спостереження над мовною культурою державних службовців Волині.

Якщо на сьогодні питання комунікативної (мовленнєвої) компетенції і культури працівників державних органів влади (див. дослідження Л. М. Артюшкіної [1], Л. І. Козієвської [5], С.Хаджирадевої [11]) та ділова українська мова державного управління [4; 9; 12] вивчені вже на достатньому рівні, то рідномовна підготовка таких працівників ще потребує детального осмислення. Під терміном «мовна компетентність» розуміють «засвоєння, усвідомлення мовних норм, що склалися історично в фонетиці, лексиці, граматиці, орфоєпії, семантиці, стилістиці та адекватне їх застосування в будь-якій людській діяльності в процесі використання певної мови. Мовна компетенція – це інтегративне явище, що охоплює цілу низку спеціальних здібностей, знань, умінь, навичок, стратегій і тактик мовної поведінки, установок для успішного здійснення мовленнєвої діяльності в конкретних умовах спілкування. Цей вид компетенції властивий високоосвіченій, культурній людині, сформованій особистості» [1].

Слушно зауважує Л. В. Дорошенко про те, що «ідеї підвищення мовної культури мають бути основними в діяльності держслужбовців [3]. Сучасний фахівець повинен бути обізнаним не лише з особливостями ділової української мови, але він водночас має підвищувати свою мовну культуру як свідомий громадянин держави. Адже рівень писемного й усного мовлення як невіддільна складова управлінських процесів є сьогодні обличчям професійної грамотності кожного окремого працівника та державної організації в цілому.

О. Л. Приходько, вивчаючи мовну культуру державних службовців у науково-теоретичному аспекті, уважає, що підвищення лінгвокультури працівників державних органів влади допоможе сформувати кращі навички у сфері ділового мовлення державних службовців. На думку дослідниці, зробити це допоможе реалізація таких завдань:

- надавати державним службовцям знання з мовної культури;
- сформувати мотивацію та основні вміння щодо підвищення мовної культури;
- сприяти становленню активної позиції щодо реалізації навичок мовної культури в професійній діяльності;
- створити державним службовцям умови для постійного підвищення мовної культури [10].

Серед найбільш дієвих *способів підвищення мовної кваліфікації*, а отже, і професійної компетенції працівників державних органів влади, на нашу думку, є такі:

на вседержавному рівні:

- консолідована політика країни на законодавчому рівні, що дозволила б не надавати державному службовцю керівного чи іншого статусу права займати відповідну посаду без достатнього рівня володіння рідною мовою. У випадку фіксації порушень на мовному чи мовленнєвому рівнях змусити працівника, а відповідно й усю організацію, в юридичному чи адміністративному порядку відповідати за допущені помилки. Це унеможливить появу подібних професійних неточностей із боку колег;

- відзначати й заохочувати тих працівників державної сфери, які володіють хорошими філологічними навичками, ставити їх як взірць іншим;

- забезпечити управлінські установи органів державної влади відповідною українською філологічною літературою (орфографічними словниками, довідниками з культури української мови тощо).

на місцевому рівні:

- за участю провідних викладачів-філологів та журналістів здійснювати постійний відкритий моніторинг мовних помилок, зафіксованих у документації державних органів влади, і на основі цього укласти методичні рекомендації щодо покращення мовної ситуації в діловій комунікації держслужбовців;

- організувати для працівників державних служб навчальні заняття, тренінги, семінари, круглі столи, дискусійні майданчики, майстер-класи з підвищення культури володіння рідною мовою, уникнення суржикомовного спілкування у щоденній комунікації. О. Л. Приходько переконана, що «процес упровадження системи знань про мовну культуру в навчанні державних службовців може здійснюватись у трьох формах: а) як навчальний предмет; б) як позанавчальна форма діяльності в межах навчального закладу; в) як організація самостійної діяльності. Під час проведення лекцій з мовної культури важливо застосовувати інтерактивну модель навчання, що значно прискорить засвоєння знань і сприятиме підвищенню мовної культури держслужбовців [10];

- з метою підвищення професійного статусу працівників проводити курси підвищення мовної кваліфікації з виданням відповідних сертифікатів;

- розробити й організувати загальну систему тестування працівників органів місцевого самоврядування керівних та виконавських функцій щодо перевірки мовних знань державних службовців з фонетики, лексики, правопису, стилістики, синтаксису, культури мови, морфології тощо. Основою для цього можуть бути методичні аспекти створення системи тестування володіння мовою та зразки тестових завдань для перевірки рівня мовної компетентності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування,

представлені у навчально-методичному посібнику «Мовна компетентність державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування» (Київ, 2009) [8];

- проводити щорічні наукові конференції й семінари щодо вивчення питання мовної компетентності державних службовців місцевого рівня, обмін спільним досвідом, приходити до спільних рішень щодо порушеної проблеми.

Отже, проблема рівня володіння мовною грамотністю працівників органів державної влади на місцевому рівні, яка сьогодні поставлена особливо гостро, може бути вирішена через розроблення ефективної методики підвищення мовної компетентності у професійно-діловій сфері, визначення й реалізацію найбільш дієвих способів навчання рідномовної культури фахівців керівних та виконавських функцій і, безсумнівно, консолідованої політики держави на законодавчому рівні.

Список використаних джерел

1. Артющкіна Л. М. Мовленнева компетентність як складова комунікативного процесу державних службовців [Електронний ресурс] / Л. М. Артющкіна, О. М. Рудь. – Режим доступу : http://soippo.narod.ru/documents/konf_zhuk/artushkina_. – Дата звернення : 12.05.16. – Заголовок з екрана.

2. Ділове спілкування в державному управлінні (мовленневий і психологічний аспекти) : звіт про НДР (проміж.) / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – ДР № 0103U006814. – К., 2003. – 74 с.

3. Дорошенко Л. В. Реалізація мовної політики держави при підвищенні кваліфікації державних службовців [Електронний ресурс] / Л. В. Дорошенко ; Полтавський обласний центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій. – Режим доступу : <http://cpk.adm-pl.gov.ua/sites/default/files/imce/mova.pdf>. – Дата звернення : 12.05.16. – Заголовок з екрана.

4. Етика ділового спілкування : курс лекцій / Т. К. Чмут, Г. Л. Чайка, М. П. Лукашевич, І. Б. Осичанська. – К. : МАУП, 1999. – 208 с.

5. Козієвська О. І. Особливості формування культури мовлення у професійній діяльності державних службовців : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.03 / О. І. Козієвська ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К., 2003. – 20 с.

6. Комунікативна компетентність державних службовців яка елемент модернізації системи державної служби / Івано-Франківський центр науки, інновацій та інформатизації. – Івано-Франківськ, 2012. – 154 с.

7. Конституція України. – К. : Право, 1998. – 86 с.

8. Мовна компетентність державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування : навч.-метод. посіб. / уклад. : І. М. Плотницька, О. П. Левченко, З. Ф. Кудрявцева та ін. ; за заг. ред. І. М. Плотницької, О. П. Левченко. – К. : НАДУ, 2009. – 48 с.

9. Плотницька І. М. Ділова українська мова у сфері державного управління : навч. посіб. – К. : Вид-во УАДУ, 2000. – 192 с.

10. Приходько О. Л. Мовна культура державних службовців як науково-теоретична проблема [Електронний ресурс] / О. Л. Приходько. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/ds/05polsnp.pdf>. – Дата звернення : 12.05.16. – Заголовок з екрана.

11. Хаджирадєва С. Мовна і мовленнєва компетенція та компетентність державних службовців у контексті вивчення їх готовності до професійно-мовленнєвої комунікації / С. Хаджирадєва // Вісник НАДУ. – 2004. – № 4. – С. 450–454.

12. Шевчук С. Українське ділове мовлення : навч. посіб. / С. Шевчук. – К. : Літера, 2000. – 480 с.